

Correctievoorschrift VMBO-GL en TL

2021

tijdvak 1

geschiedenis en staatsinrichting CSE GL en TL

Het correctievoorschrift bestaat uit:

- 1 Regels voor de beoordeling
- 2 Algemene regels
- 3 Vakspecifieke regels
- 4 Beoordelingsmodel
- 5 Aanleveren scores
- 6 Bronvermeldingen

1 Regels voor de beoordeling

Het werk van de kandidaten wordt beoordeeld met inachtneming van de artikelen 41 en 42 van het Eindexamenbesluit VO.

Voorts heeft het College voor Toetsen en Examens op grond van artikel 2 lid 2d van de Wet College voor toetsen en examens de Regeling beoordelingsnormen en bijbehorende scores centraal examen vastgesteld.

Voor de beoordeling zijn de volgende aspecten van de artikelen 36, 41, 41a en 42 van het Eindexamenbesluit VO van belang:

- 1 De directeur doet het gemaakte werk met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen en het proces-verbaal van het examen toekomen aan de examinerator. Deze kijkt het werk na en zendt het met zijn beoordeling aan de directeur. De examinerator past de beoordelingsnormen en de regels voor het toekennen van scorepunten toe die zijn gegeven door het College voor Toetsen en Examens.
- 2 De directeur doet de van de examinerator ontvangen stukken met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen, het proces-verbaal en de regels voor het bepalen van de score onverwijld aan de directeur van de school van de gecommiteerde toekomen. Deze stelt het ter hand aan de gecommiteerde.

- 3 De gecommiteerde beoordeelt het werk zo spoedig mogelijk en past de beoordelingsnormen en de regels voor het bepalen van de score toe die zijn gegeven door het College voor Toetsen en Examens.
De gecommiteerde voegt bij het gecorrigeerde werk een verklaring betreffende de verrichte correctie. Deze verklaring wordt mede ondertekend door het bevoegd gezag van de gecommiteerde.
- 4 De examinerator en de gecommiteerde stellen in onderling overleg het behaalde aantal scorepunten voor het centraal examen vast.
- 5 Indien de examinerator en de gecommiteerde daarbij niet tot overeenstemming komen, wordt het geschil voorgelegd aan het bevoegd gezag van de gecommiteerde. Dit bevoegd gezag kan hierover in overleg treden met het bevoegd gezag van de examinerator. Indien het geschil niet kan worden beslecht, wordt hiervan melding gemaakt aan de inspectie. De inspectie kan een derde onafhankelijke corrector aanwijzen. De beoordeling van deze derde corrector komt in de plaats van de eerdere beoordelingen.

2 Algemene regels

Voor de beoordeling van het examenwerk zijn de volgende bepalingen uit de regeling van het College voor Toetsen en Examens van toepassing:

- 1 De examinerator vermeldt op een lijst de namen en/of nummers van de kandidaten, het aan iedere kandidaat voor iedere vraag toegekende aantal scorepunten en het totaal aantal scorepunten van iedere kandidaat.
- 2 Voor het antwoord op een vraag worden door de examinerator en door de gecommiteerde scorepunten toegekend, in overeenstemming met correctievoorschrift. Scorepunten zijn de getallen 0, 1, 2, ..., n, waarbij n het maximaal te behalen aantal scorepunten voor een vraag is. Andere scorepunten die geen gehele getallen zijn, of een score minder dan 0 zijn niet geoorloofd.
- 3 Scorepunten worden toegekend met inachtneming van de volgende regels:
 - 3.1 indien een vraag volledig juist is beantwoord, wordt het maximaal te behalen aantal scorepunten toegekend;
 - 3.2 indien een vraag gedeeltelijk juist is beantwoord, wordt een deel van de te behalen scorepunten toegekend in overeenstemming met het beoordelingsmodel;
 - 3.3 indien een antwoord op een open vraag niet in het beoordelingsmodel voorkomt en dit antwoord op grond van aantoonbare, vakinhoudelijke argumenten als juist of gedeeltelijk juist aangemerkt kan worden, moeten scorepunten worden toegekend naar analogie of in de geest van het beoordelingsmodel;
 - 3.4 indien slechts één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, wordt uitsluitend het eerstgegeven antwoord beoordeeld;
 - 3.5 indien meer dan één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, worden uitsluitend de eerstgegeven antwoorden beoordeeld, tot maximaal het gevraagde aantal;
 - 3.6 indien in een antwoord een gevraagde verklaring of uitleg of afleiding of berekening ontbreekt dan wel foutief is, worden 0 scorepunten toegekend tenzij in het beoordelingsmodel anders is aangegeven;

- 3.7 indien in het beoordelingsmodel verschillende mogelijkheden zijn opgenomen, gescheiden door het teken /, gelden deze mogelijkheden als verschillende formuleringen van hetzelfde antwoord of onderdeel van dat antwoord;
- 3.8 indien in het beoordelingsmodel een gedeelte van het antwoord tussen haakjes staat, behoeft dit gedeelte niet in het antwoord van de kandidaat voor te komen;
- 3.9 indien een kandidaat op grond van een algemeen geldende woordbetekenis, zoals bijvoorbeeld vermeld in een woordenboek, een antwoord geeft dat vakinhoudelijk onjuist is, worden aan dat antwoord geen scorepunten toegekend, of tenminste niet de scorepunten die met de vakinhoudelijke onjuistheid gemoeid zijn.
- 4 Het juiste antwoord op een meerkeuzevraag is de hoofdletter die behoort bij de juiste keuzemogelijkheid. Als het antwoord op een andere manier is gegeven, maar onomstotelijk vaststaat dat het juist is, dan moet dit antwoord ook goed gerekend worden. Voor het juiste antwoord op een meerkeuzevraag wordt het in het beoordelingsmodel vermelde aantal scorepunten toegekend. Voor elk ander antwoord worden geen scorepunten toegekend. Indien meer dan één antwoord gegeven is, worden eveneens geen scorepunten toegekend.
- 5 Een fout mag in de uitwerking van een vraag maar één keer worden aangerekend, tenzij daardoor de vraag aanzienlijk vereenvoudigd wordt en/of tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
- 6 Een zelfde fout in de beantwoording van verschillende vragen moet steeds opnieuw worden aangerekend, tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
- 7 Indien de examinerator of de gecommiteerde meent dat in een examen of in het beoordelingsmodel bij dat examen een fout of onvolkomenheid zit, beoordeelt hij het werk van de kandidaten alsof examen en beoordelingsmodel juist zijn. Hij kan de fout of onvolkomenheid mededelen aan het College voor Toetsen en Examens. Het is niet toegestaan zelfstandig af te wijken van het beoordelingsmodel. Met een eventuele fout wordt bij de definitieve normering van het examen rekening gehouden.
- 8 Scorepunten worden toegekend op grond van het door de kandidaat gegeven antwoord op iedere vraag. Er worden geen scorepunten vooraf gegeven.
- 9 Het cijfer voor het centraal examen wordt als volgt verkregen.
Eerste en tweede corrector stellen de score voor iedere kandidaat vast. Deze score wordt meegedeeld aan de directeur.
De directeur stelt het cijfer voor het centraal examen vast op basis van de regels voor omzetting van score naar cijfer.
- NB1 *T.a.v. de status van het correctievoorschrift:*
Het College voor Toetsen en Examens heeft de correctievoorschriften bij regeling vastgesteld. Het correctievoorschrift is een zogeheten algemeen verbindend voorschrift en valt onder wet- en regelgeving die van overheidswege wordt verstrekt. De corrector mag dus niet afwijken van het correctievoorschrift.

NB2 *T.a.v. het verkeer tussen examinerator en gecommiteerde (eerste en tweede corrector):*
Het aangeven van de onvolkomenheden op het werk en/of het noteren van de behaalde scores bij de vraag is toegestaan, maar niet verplicht. Evenmin is er een standaardformulier voorgeschreven voor de vermelding van de scores van de kandidaten. Het vermelden van het schoolexamencijfer is toegestaan, maar niet verplicht. Binnen de ruimte die de regelgeving biedt, kunnen scholen afzonderlijk of in gezamenlijk overleg keuzes maken.

NB3 *T.a.v. aanvullingen op het correctievoorschrift:*

Er zijn twee redenen voor een aanvulling op het correctievoorschrift: verduidelijking en een fout.

Verduidelijking

Het correctievoorschrift is vóór de afname opgesteld. Na de afname blijkt pas welke antwoorden kandidaten geven. Vragen en reacties die via het Examenloket bij de Toets- en Examenlijn binnenkomen, kunnen duidelijk maken dat het correctievoorschrift niet voldoende recht doet aan door kandidaten gegeven antwoorden. Een aanvulling op het correctievoorschrift kan dan alsnog duidelijkheid bieden.

Een fout

Als het College voor Toetsen en Examens vaststelt dat een centraal examen een fout bevat, kan het besluiten tot een aanvulling op het correctievoorschrift.

Een aanvulling op het correctievoorschrift wordt door middel van een mailing vanuit Examenblad.nl bekendgemaakt. Een aanvulling op het correctievoorschrift wordt zo spoedig mogelijk verstuurd aan de examensecretarissen.

Soms komt een onvolkomenheid pas geruime tijd na de afname aan het licht. In die gevallen vermeldt de aanvulling:

- Als het werk al naar de tweede corrector is gezonden, past de tweede corrector deze aanvulling op het correctievoorschrift toe.
en/of
- Als de aanvulling niet is verwerkt in de naar Cito gezonden Wolf-scores, voert Cito dezelfde wijziging door die de correctoren op de verzamelstaat doorvoeren.

Dit laatste gebeurt alleen als de aanvulling luidt dat voor een vraag alle scorepunten moeten worden toegekend.

Als een onvolkomenheid op een dusdanig laat tijdstip geconstateerd wordt dat een aanvulling op het correctievoorschrift ook voor de tweede corrector te laat komt, houdt het College voor Toetsen en Examens bij de vaststelling van de N-term rekening met de onvolkomenheid.

3 Vakspecifieke regels

Voor dit examen zijn de volgende vakspecifieke regels vastgesteld:

- De vakinhoudelijke argumenten waarvan sprake is in de algemene regel 3.3 moeten voor het vak geschiedenis en staatsinrichting afkomstig zijn uit gezaghebbende, wetenschappelijk verantwoorde publicaties.
- Indien in een antwoord 'voorbeeld van een juist antwoord' staat, bevat het antwoord **voorbeelden** van juiste antwoorden. Het is **geen** opsomming van alle denkbare juiste antwoorden.

4 Beoordelingsmodel

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Aan het juiste antwoord op een meerkeuzevraag wordt 1 scorepunt toegekend.

HISTORISCH OVERZICHT EN STAATSINRICHTING VANAF 1848

Nederland (1848-1914)

1	C	
2	C	
3	maximumscore 1
(Abraham) Kuyper	
4	D	
5	maximumscore 2 • naam: Eerste Feministische Golf• politiek recht: actief kiesrecht/passief vrouwenkiesrecht (of een omschrijving daarvan)	1
1
6	maximumscore 2 • het recht van amendement (of een omschrijving daarvan)• het budgetrecht (of een omschrijving daarvan)	1
1
7	maximumscore 1
de SDAP	
8	D	

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

9 maximumscore 1

Uit het antwoord moet blijken dat met het afbeelden van soldaten/militairen duidelijk wordt gemaakt dat Nederland op dat moment de baas is/het gezag wil behouden/uitbreiden in Nederlands-Indië/Indonesië.

De Eerste Wereldoorlog (1914-1918)

10 B

11 C

12 maximumscore 1

De tekenaar geeft een negatieve boodschap over de keizer, want de (militaristische) keizer wordt afgebeeld als iemand die veel doden op zijn geweten heeft / die blijkbaar niet veel geeft om de vele doden / die het zinloze sterven verheerlijkt/beloont met medailles / die dood en verderf zaait.

Opmerking

Alleen als na 'negatieve boodschap' een juist, bij de bron passend argument volgt, wordt 1 scorepunt toegekend.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

13 maximumscore 2

Voorbeeld van een juist antwoord is:

- Het onderdeel van de grondwetswijziging dat leidde tot minder Kamerzetels voor de liberalen is: de uitbreiding van het kiesrecht/alle mannen boven de 23 jaar mochten stemmen / de invoering van algemeen mannenkiesrecht / afschaffing van het districtenstelsel/invoering van het stelsel van evenredige vertegenwoordiging 1
- Het aantal Kamerzetels voor vooral de liberalen werd daardoor minder, omdat (één van de volgende): 1
 - andere politieke stromingen (zoals het socialisme en de confessionele stromingen) meer invloed kregen.
 - er onder (orthodox) protestanten, katholieken en arbeiders (die toen kiesrecht kregen) weinig steun/aanhang voor het liberalisme was.
 - de zetels naar rato verdeeld werden (en niet per district) (waardoor de kans op het winnen van een zetel voor de liberalen kleiner werd).
 - het censuskiesrecht verdween (waardoor ook anderen dan de rijke(re) bevolkingsgroepen/de liberale achterban in steeds grotere mate mochten stemmen).

Opmerking

Het tweede scorepunt mag alleen toegekend worden als het eerste deel van de vraag juist beantwoord is.

Het Interbellum (1918-1939)

14 maximumscore 1

Uit het antwoord moet blijken dat het hier gaat om het afstaan van grondgebied door Duitsland / aanpassing van de landsgrenzen / het annexeren van Duits grondgebied door België (als schadevergoeding).

15 C

16 maximumscore 1

Uit het antwoord moet blijken dat in de bron is te zien dat de herstelbetalingen te zwaar waren voor Duitsland (waardoor de Verenigde Staten geen afbetalingen meer kregen van Groot-Brittannië en Frankrijk van de oorlogsleningen) / dat Amerikaanse bedrijven geen producten (meer) konden verkopen in Duitsland (het Dawesplan moest Duitsland daarom weer in staat stellen om hun oorlogsschulden aan onder andere Frankrijk en Groot-Brittannië af te lossen).

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

17 maximumscore 1

Voorbeeld van een juist antwoord is:

De mening over de rol van de Duitse regering is negatief, want (één van de volgende):

- de (vertegenwoordigers van de) Duitse regering (steken) steekt hun eigen leger (dat zich verdedigt tegen de oprukkende Geallieerden, herkenbaar aan de tank) een mes in de rug (wat bekend staat als de Dolkstootlegende).
- de (vertegenwoordigers van de) regering (worden) wordt afgebeeld als dikke/onverschillige/kwaadaardige/sigarenrokende politici.

Opmerking

Alleen als na 'negatief' een juiste, bij de bron passende verklaring volgt, wordt 1 scorepunt toegekend.

18 maximumscore 2

Bij zin 1 hoort: NSDAP / Nationalsozialistische Deutsche Arbeiterpartei/ Nationaalsocialistische Duitse Arbeiderspartij.

Bij zin 2 hoort: SA / Sturmabteilung.

Bij zin 3 hoort: SS / Schutzstaffel.

indien drie antwoorden juist

2

indien twee antwoorden juist

1

indien minder dan twee antwoorden juist

0

19 maximumscore 1

Uit het antwoord moet blijken dat moest worden voorkomen dat werklozen zwart konden werken / stiekem geld konden (bij)verdienen (naast de steun van de staat) / dat werklozen niet vertrouwd werden door de overheid.

20 maximumscore 2

Voorbeelden van juiste antwoorden zijn (twee van de volgende):

- strafkampen
- persoonsverheerlijking
- geheime politie
- vervolging van tegenstanders
- terreur

per juist kenmerk

1

Opmerking

Ook juiste omschrijvingen van de hierboven genoemde kenmerken mogen goed gerekend worden.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

21 maximumscore 2

Voorbeeld van een juist antwoord is:

- De liefde van de vrouw is opmerkelijk, omdat zij Stalin (als de leider van het land) niet de schuld gaf van allerlei misstanden / zij ondanks alles/alle berichten over misdaden positief bleef over Stalin 1
- Een onderdeel van de politiek van Stalin is (één van de volgende): 1
 - dat er (door de propaganda / persoonsverheerlijking) sprake was van indoctrinatie (of een voorbeeld daarvan).
 - dat er sprake was van censuur (door het weglaten van informatie hierover).
 - dat er sprake was van gratis sociale voorzieningen en onderwijs.
 - dat er wettelijke gelijkstelling van mannen en vrouwen was.
 - de overtuiging dat de communistische partij (onder leiding van Stalin) het land/de wereld zou verbeteren.

22 maximumscore 2

- (nummer) 3 (= rassenleer) 1
- (nummer) 5 (= totalitair) 1

23 maximumscore 1

Uit het antwoord moet blijken dat volgens de bron het gezin moest worden beschermd tegen (de invloed van) Joden en/of communisten.

24 maximumscore 1

Uit het antwoord moet blijken dat jongeren op deze manier geïndoctrineerd konden worden met het nationaalsocialistische gedachtegoed / dat jongens binnen de Hitlerjugend (op een speelse manier) opgeleid konden worden tot (volgzame) soldaten.

Door de tijd heen

25 maximumscore 1

Eerst 1, dan 3, daarna 4 en ten slotte 2.

Opmerking

Er is maar één juiste volgorde.

De Tweede Wereldoorlog (1939-1945)

26 B

27 B

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

28 maximumscore 1

vrijheid van meningsuiting / vrijheid van drukpers

29 maximumscore 1

Uit het antwoord moet blijken dat de oproep in het tijdschrift in 1942 is gedaan, omdat Duitsland sinds 1941 (door operatie Barbarossa) in oorlog was met de Sovjet-Unie / omdat in 1940 Duitsland en de Sovjet-Unie (door het niet-aanvalsverdrag) nog bevriende staten waren/nog niet in oorlog waren.

Opmerking

Alleen als na '1942' een juiste verklaring volgt, wordt 1 scorepunt toegekend.

30 B

31 maximumscore 2

Voorbeeld van een juist antwoord is:

- Een onderdeel uit de bron (één van de volgende): 1
 - de kroon is een verwijzing naar het koningshuis.
 - het afgebeelde hoofd is van het staatshoofd/de koningin (Wilhelmina).
 - de naam van de krant/Trouw verwijst naar het trouw blijven aan het koningshuis/het koninkrijk Nederland.
 - de appeltjes verwijzen naar de appeltjes van Oranje/de kleur van het koningshuis.
 - de ketenen (als omlijsting) wijzen op verbondenheid (rondom het koningshuis/met het verzet).
 - de (verschijnings)datum van de krant (30 april) is een verwijzing naar de verjaardag van (prinses) Juliana.
- Hieruit blijkt dat Trouw het koningshuis steunde, terwijl dit door de Duitse bezetter verboden was / terwijl de Duitse bezetter alle verwijzingen naar het koningshuis had verboden 1

Opmerking

Het tweede scorepunt mag alleen toegekend worden als het eerste deel van de vraag juist beantwoord is.

32 maximumscore 1

zin 1: Nederlands-Indië

zin 2: Japanners

Opmerking

Alleen als beide antwoorden juist zijn, wordt 1 scorepunt toegekend.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

33 maximumscore 2

Voorbeeld van een juist antwoord is:

- collaboratie, omdat de agent voor de bezetter/vijand werkt / bevelen uitvoert van de bezetter/vijand / tegen Nederlanders optreedt 1
- aanpassing, omdat de politieagent probeert zijn normale werk voort te zetten / niet zomaar zonder werk wil komen te zitten / omdat veel anderen ook gewoon door bleven werken / omdat er een wettige regering in Nederland was / om erger te voorkomen 1

34 maximumscore 1

Uit het antwoord moet blijken dat in beide affiches de Britten/Amerikanen de schuld krijgen van de verwoestingen/van de bombardementen op Nederlandse steden/van onschuldige slachtoffers (en daarmee verontwaardiging onder de Nijmeegse/Nederlandse bevolking willen opwekken) / dat in beide affiches de Duitsers de bombardementen van de Britten/Amerikanen gebruiken om hen als (de echte) vijanden van Nederland af te schilderen.

35 maximumscore 1

Uit het antwoord moet blijken dat het gaat om de Hongerwinter (of een omschrijving van de hongersnood in de winter van 1944-1945).

Opmerking

Antwoorden die te maken hebben met het klimaat of het weer, zoals een koude winter, of ziekten, zoals de griep, mogen niet goed gerekend worden.

36 maximumscore 1

Uit het antwoord moet blijken dat het om plaatsen gaat waar massamoorden werden gepleegd/de Holocaust heeft plaatsgevonden.

37 maximumscore 2

Voorbeelden van juiste antwoorden zijn (twee van de volgende):

- Groot-Brittannië/Engeland
- Frankrijk
- Verenigde Staten
- Canada
- Polen
- Sovjet-Unie

per juist antwoord 1

Opmerking

Ook andere landen die een belangrijke rol gespeeld hebben in het geallieerde leger mogen goed gerekend worden.

Door de tijd heen

38 maximumscore 1

Eerst 1, dan 3, daarna 2 en ten slotte 4.

Opmerking

Er is maar één juiste volgorde.

Europa en de wereld (1945-1989)

39 maximumscore 1

Voorbeeld van een juist antwoord is:

De herinnering is van een Nederlandse vrouw, want ze is het niet eens met het uitroepen van de Republiek Indonesië / want ze vindt het uitroepen van de Republiek Indonesië 'belachelijk gedoe' / want ze denkt dat hun mannen (de Nederlanders) snel een einde zullen maken aan de Republiek Indonesië.

Opmerking

Alleen als na 'Nederlandse' (vrouw) een juiste verklaring volgt, wordt 1 scorepunt toegekend.

40 maximumscore 2

Voorbeeld van een juist antwoord is:

- Het past niet bij een rechtsstaat, omdat er geen sprake is van vrijheid van meningsuiting / omdat de broer geen eerlijk proces krijgt (bij een militaire Sovjetrechtbank, terwijl ze burgers van de DDR zijn) 1
- Een bijbehorend onderdeel uit de bron is (één van de volgende): 1
 - De broer wordt opgepakt voor het schrijven van een opstel / het zoeken van contact met de universiteit in West-Berlijn.
 - Het vonnis wordt al na tien minuten uitgesproken.

Opmerking

Alleen als na een juist antwoord op de eerste vraag een juist, bijbehorend onderdeel uit de bron volgt, wordt het tweede scorepunt toegekend.

41 D

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

42 maximumscore 1

De ideologie die ze allebei hebben is het communisme.
De ideologie die overwonnen moet worden is het kapitalisme / het liberalisme / het fascisme / het nationaal-socialisme.

Opmerking

Alleen als beide ideologieën juist zijn, wordt 1 scorepunt toegekend.

43 C

44 maximumscore 1

Uit het antwoord moet blijken dat het gaat om de Koude Oorlog / de wapenwedloop / de dreiging van een atoomaanval / wederzijdse nucleaire vernietiging.

Door de tijd heen

45 maximumscore 1

Eerst 1, dan 2, daarna 4 en ten slotte 3.

Opmerking

Er is maar één juiste volgorde.

46 maximumscore 2

Gebeurtenis 1 hoort bij het Westen.
Gebeurtenis 2 hoort bij het Westen.
Gebeurtenis 3 hoort bij het Oostblok.
Gebeurtenis 4 hoort bij het Oostblok.
Gebeurtenis 5 hoort bij het Westen.

indien vijf antwoorden juist	2
indien vier of drie antwoorden juist	1
indien minder dan drie antwoorden juist	0

De nieuwe wereldorde (vanaf 1990)

47 D

48 D

49 D

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

50 maximumscore 2

Voorbeeld van een juist antwoord is:

- economische reden om dezelfde tijd te hebben (één van de volgende): 1
 - Het is beter voor de handel.
 - Het veroorzaakt minder verkeersproblemen / communicatieproblemen. / Het vergemakkelijkt het reizen.
- politieke reden om de lidstaten zelf te laten beslissen (één van de volgende): 1
 - Dit past bij het streven naar meer invloed van het volk (bijvoorbeeld door middel van een referendum) / naar meer betrokkenheid van mensen bij de politiek / meer draagvlak voor een (politiek) besluit/voor de EU.
 - Er is kritiek dat 'Brussel' (al) te veel regelt. / Het valt onder de soevereiniteit van de afzonderlijke lidstaten.
 - De (mogelijke) inschatting dat de afzonderlijke landen er (toch) niet samen uitkomen en een supranationale aanpak nodig is.

Door de tijd heen

51 maximumscore 2

Voorbeeld van een juist antwoord is:

- Een positieve verandering in 1917 was dat het algemeen (mannen)kiesrecht/passief vrouwenkiesrecht werd ingevoerd (waardoor het aantal kiezers sterk toenam) / dat het stelsel van evenredige vertegenwoordiging in plaats kwam van het districtenstelsel (en elke stem meetelde bij de uitslag) 1
- Een negatieve verandering tijdens de Tweede Wereldoorlog was dat er in Nederland tijdens de Duitse bezetting geen verkiezingen meer waren / dat politieke partijen verboden waren (behalve de NSB) / dat er geen sprake meer was van een parlementaire democratie (maar van een dictatuur) / dat er een eind kwam aan de scheiding der machten 1

5 Aanleveren scores

Verwerk de scores van de alfabetisch eerste vijf kandidaten per examinator in de applicatie Wolf. Cito gebruikt deze gegevens voor de analyse van de examens. Om de gegevens voor dit doel met Cito uit te wisselen dient u ze uiterlijk op 4 juni te accorderen.

Ook na 4 juni kunt u nog tot en met 9 juni gegevens voor Cito accorderen. Deze gegevens worden niet meer meegenomen in de hierboven genoemde analyses, maar worden wel meegenomen bij het genereren van de groepsrapportage.

Na accordering voor Cito kunt u in Wolf de gegevens nog wijzigen om ze vervolgens vrij te geven voor het overleg met de externe corrector. Deze optie is relevant als u Wolf ook gebruikt voor uitwisseling van de gegevens met de externe corrector.

6 Bronvermeldingen

Alle bronnen zijn voor het laatst geraadpleegd op 9 juli 2019.

- bron 1 <https://hart.amsterdam/nl/page/428897/bijna-revolutie>
- bron 2 naar: D. van der Meulen, Koning Willem III, 1817-1890, Amsterdam 2013, pag. 432.
- bron 3 naar: Nederlandse Staatscourant, 17-12-1896.
- bron 4 naar: B. Tromp, Het sociaal-democratisch programma. De beginselprogramma's van SDB, SDAP en PVDA 1878-1977, Amsterdam 2002, pag. 89-90.
- bron 5 <https://www.geschiedenisvandaag.nu/de-modernisering-van-indonesie/>
- bron 6 <http://amsterdam-eerstewereldoorlog.nl/item/aan-tafel/>
- bron 7 eigen beheer Cito / CvTE
- bron 8 <http://www.kaskapointe.fr/images/zislin30.jpg>
- bron 9 Current history; Vol.XIII, part II, New York 1921, pag. 493.
- bron 10 <http://www.bpb.de/geschichte/deutsche-geschichte/ersterwelkrieg/155331/das-ende-des-kaiserreichs>
- bron 11 naar: <https://goelaginbeeld.nl/achtergrondinfo.php>
- bron 12 naar: S. Alexijevitsj, Het einde van de rode mens: leven op de puinhopen van de Sovjet-Unie, pag. 99, Amsterdam 2016.
- bron 13 naar: <https://www.gettyimages.dk/detail/news-photo/die-hitler-jugend-news-photo/506004619#/die-hitler-jugend-picture-id506004619>
- bron 14 <https://www.geheugenvannederland.nl/nl/geheugen/view/met%20duitschland%20voor%20nieuw%20europa%20%20nsb?query=1940&coll=ngvn&maxperpage=36&facets%5BgettyPrefLabelNL%5D%5B%5D=affiches&page=21&identificer=NIOD01:48952>
- bron 15 naar: <https://www.historischnieuwsblad.nl/nl/artikel/47661/de-slag-om-stalingrad-november-1942.html>
- bron 16 naar: <http://www.sfmuseum.org/hist9/evacorder.html>
- bron 17 naar: <http://www.illegalerouw.nl/bladzijde.php?krid=6&blz=31#bovenkantje>
- bron 18 naar: <http://www.historien.nl/kindertijd-in-een-jappenkamp/> en: <https://historiek.net/een-meisje-van-acht-in-een-jappenkamp/51426/>
- bron 19 naar: <https://www.oktober44.nl/interview-met-mevrouw-rozendaal-hogenbrug>

- bron 20 J. Rosendaal, Nijmegen 1944, Nijmegen 2009, pag. 90 en 94.
- bron 21 naar: <https://niod.nl/nl/hongerwinter/slachtoffers-hongerwinter-kaart>
- bron 22 naar: Willem van de Poll, Nazi hel, Amsterdam 1945, pag. 1-3.
- bron 23 afbeelding 1: <https://www.tweedewereldoorlog.nl/100voorwerpen/en/voorwerp/melting-sewing-machine/>
 afbeelding 2: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/9/9a/Waves_of_paratroops_land_in_Holland.jpg
 afbeelding 3: <https://javapost.nl/2015/09/30/de-aanval-op-nederlands-indie/>
 afbeelding 4: https://www.bevrijdingsmuseum.nl/basis.aspx?Lid=78&Tid=745&Lit=VIEW&QUERY=NBMU_nieuws.Id=%27181%27
- bron 24 naar: <https://www.groene.nl/artikel/onverklaarbare-geluiden-drongen-ons-jappenkamp-binnen>
- bron 25 naar: W. Melching en M. Stuivenga, Ooggetuigen van de Koude Oorlog in meer dan honderd reportages, Amsterdam 2007, pag. 56.
- bron 26 <https://www.flickr.com/photos/72793939@N00/7518495310>
- bron 27 naar: Gaemers, J. (red.), Vier stoelen in de hemel; brieven aan Drees over de ouderdomsvoorziening, Ando/Stichting Willem Dreeslezing, Den Haag 2008, pag. 40.
- bron 28 naar: <http://nationaalbrandweerdokumentatiecentrum.nl/wp-content/uploads/2015/01/1961-Wenken-voor-de-bescherming-van-uw-gezin-en-uzelf.pdf> pag.3.
- bron 29 fragment 1: naar: <http://www.troonredes.nl/troonrede-van-20-november-1945/>
 fragment 2: naar: <http://www.troonredes.nl/troonrede-19-september-1950/>
 fragment 3: naar: <http://www.troonredes.nl/troonrede-17-september-1968/>
 fragment 4: naar: <http://www.troonredes.nl/troonrede-19-september-1989/>
- bron 30 naar: <https://www.nidi.nl/shared/content/output/2003/nidi-2003-bevolkingsatlas.pdf>; pag. 140.